

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI ADLIYA VAZIRLIGI HUZURIDAGI
YURIDIK KADRLARNI QAYTA TAYYORLASH VA MALAKASINI
OSHIRISH INSTITUTI**

“KELISHILGAN”

O‘zbekiston Respublikasi
Adliya vazirligi huzuridagi
X.Sulaymonova nomidagi
Respublika sud ekspertiza
markazi direktori



[Signature] A.Xalilov

2025-yil 30-aprel

“TASDIQLAYMAN”

Yuridik kadrlarni qayta
tayyorlash va malakasini oshirish
instituti direktori



[Signature] Y. Kanyazov

2025-yil 30-aprel

“SUD-EKSPERTLIK FAOLIYATINING PSIXOLOGIK ASOSLARI”

fani bo‘yicha dual ta’lim shakli asosidagi qayta tayyorlash

O‘QUV DASTURI

MUTAXASSISLIK – SUD EKSPERTLIK FAOLIYATI

Toshkent – 2025

I. O'QUV KURSINING DOLZARBLIGI VA OLIY KASBIY TA'LIMDAGI O'RN

“Sud-ekspertlik faoliyatining psixologik asoslari” qayta tayyorlash kursining **O'quv dasturi** (keyingi o'rinlarda – O'quv dasturi deb ataladi) – O'zbekiston Respublikasining Konstitusiyasi, “Sud ekspertizasi to'g'risida”gi, “Ta'lim to'g'risida”gi Qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 13-apreldagi «O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi X.Sulaymanova nomidagi Respublika sud ekspertiza markazi faoliyatini yanada takomillashtirish hamda sud ekspertlarini malakasini oshirish tizimini tashkil qilish to'g'risida»gi 206-sonli, 2020-yil 24-martdagi “Nodavlat sud-ekspertiza tashkilotlari faoliyatini tashkil yetish bo'yicha nizomlarni tasdiqlash haqida”gi 180-son qarori bilan tasdiqlangan “Nodavlat sud ekspertizasi tashkilotlari sud ekspertlari (bundan keyin matnda Sud ekspertlari deb yuritiladi)ni qayta tayyorlash, malakasi va huquqiy bilimini oshirish tartibi to'g'risida”gi Nizomga muvofiq, sud ekspertlarini qayta tayyorlashga qo'yiladigan talablar asosida ishlab chiqilgan.

O'quv dasturi tarkibida sud ekspertlarining qayta tayyorlashning dolzarbligi va oliy kasbiy ta'lim dasturidagi o'rnini, maqsadi, vazifalari va o'rganadigan muammolari, sud ekspertlarining qayta tayyorlashga jalb qilingan mutaxassislar yegallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar tasnifi, nazariy, amaliy va mustaqil ta'lim mashg'ulotlari hajmi va mazmuni, metodik tavsiyalar, mavzuviy rejalar, o'quv-uslubiy adabiyotlar va didaktik vositalar ro'yxatini qamrab olgan.

II. O'QUV KURSINING MAQSADI VA VAZIFASI

“Sud-ekspertlik faoliyatining psixologik asoslari” kursini o'qitishdan **maqsad** – tinglovchilarga sud ekspertiza muassasalarida ziddiyatlar va etika qoidalari, sud-ekspertlik faoliyatining psixologik tuzilishi hamda sud eksperti ichki ishonchining shakllanishi bo'yicha asosiy bilimlarni o'rgatishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun kurs tinglovchilarning sud ekspertlik faoliyatining kriminalistik va psixologik jihatlarini haqida nazariy bilimlar hamda ilmiy dunyoqarashini shakllanishiga zamin yaratadi.

O'quv kursining asosiy vazifalari:

- tinglovchilarga sud ekspertiza muassasalarida ziddiyatlarni bartaraf qilish, etika qoidalari va kasbiy etiket, shuningdek, sud ekspertlik faoliyatining kriminalistik va psixologik jihatlari hamda sud ekspertining ichki ishonchi shakllanishining o'ziga xos xususiyatlarini o'rgatish.

Nodavlat sud ekspertlarini qayta tayyorlashga quyiladigan talablar

Konstitutsiya va qonunlarda belgilangan asosiy prinsiplar va qoidalarni bilish, qonun hujjatlari normalarini to'g'ri anglash va qo'llash qobiliyati;

sud-ekspertlik faoliyatini amalga oshirish qobiliyati;
 ilmiy-tadqiqot faoliyati bilan shug'ullanish qobiliyati;
 turli vaziyatlarga nisbatan ruhiy barqarorlik.

“Sud-ekspertlik faoliyatining psixologik asoslari” kursining MAVZULAR REJASI

T/r	Mashg'ulotlarning mavzusi	Jami o'quv soatlari	Shu jumladan,		
			Ma'ruza	Seminar	Amaliy (laboratoriya)
1.	Sud ekspertiza muassasalarida ziddiyatlar va etika qoidalari	2	2	-	-
2.	Sud-ekspertlik faoliyatining psixologik tuzilishi. Sud eksperti ichki ishonchining shakllanishi	4	2	2	-
Yakuniy nazorat		2	-	-	2
Jami		8	4	2	2

III. ASOSIY NAZARIY QISM (MA'RUZA MASHG'ULOTLARI)

1-Mavzu. Sud ekspertiza muassasalarida ziddiyatlar va etika qoidalari

Sud ekspertiza muassasalaridagi ziddiyatlar tushunchasi va vujudga kelish bosqichlari. Sud ekspertiza muassasalarida ziddiyatlarni bartaraf qilish. Sud ekspertiza muassasalarida etika qoidalari. Sud ekspertiza muassasalarida kasbiy etiket.

2-Mavzu. Sud-ekspertlik faoliyatining psixologik tuzilishi. Sud eksperti ichki ishonchining shakllanishi

Sud ekspertlik faoliyatining kriminalistik va psixologik jihatlarini. Sud ekspertizalarni o'tkazishning bilish va kommunikativ bosqichlari. Sud ekspertining ichki ishonchi tushunchasi, shakllanishi va o'ziga xos xususiyatlari. Sud eksperti ichki ishonchining o'ziga xos omillari.

IV. SEMINAR MASHG'ULOTLARI BO'YICHA KO'RSATMA VA TAVSIYALAR

Seminar mashg'ulotlarida tinglovchilar o'z bilimlarini chuqurlashtirib, ular bo'yicha o'z fikrlarini mustaqil ifoda eta olish ko'nikmalari, ijodiy fikrlash

qobiliyatlarini rivojlantirib boradilar. Buning uchun o'qituvchi mashg'ulotlar jarayonida muammoli, bahsli vaziyatlarni yaratishi lozim bo'ladi.

O'qituvchi berilgan savolga javob berish jarayonida tinglovchi tomonidan hayotiy misollar keltirish, ularni hozirgi zamon voqea-hodisalari bilan bog'lab borish katta ahamiyatga ega. Mashg'ulotlar davomida jahonda sodir bo'lgan voqea-hodisalar bo'yicha tinglovchilarda mustaqil savollar, testlar tuza olish hamda qo'yilgan savollarga to'g'ri, aniq javob berish ko'nikmalarini rivojlantirib borish tavsiya etiladi.

Seminar mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Sud ekspertiza muassasalarida boshqaruv ziddiyatlarining bosqichlari;
2. Sud ekspertiza muassasalarida vujudga keladigan ziddiyatlarni yengib o'tishning usullari;
3. Xizmat muomalasi etikasi va xizmat etiketi;
4. Sud eksperti ish faoliyatini o'rganishning omillari;
5. Ekspertiza xulosasining muhim funksiyalari;
6. Sud ekspertining ichki ishonchining shakllanishining omillari.

V. AMALIY MASHG'ULOTLAR UCHUN KO'RSATMA VA TAVSIYALAR

(O'quv rejasida bu kurs uchun ko'zda tutilmagan)

VI. MUSTAQIL TA'LIM VA MUSTAQIL ISHLAR

O'quv kursi bo'yicha o'quv materiallarining kengroq yegallash va tinglovchilar dunyoqarashini boyitish maqsadida o'qituvchilar tomonidan tinglovchilarga mustaqil ta'lim uchun mavzular va adabiyotlar tavsiya yetiladi. Tinglovchilar mustaqil ta'limda kursning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya yetiladi:

- darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha kurs mavzularini o'rganish;
- maxsus adabiyotlar bo'yicha kurslar bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash.

VII. O'QUV VA ISHLAB CHIQARISH AMALIYOTLARI

(O'quv rejasida bu kurs uchun ko'zda tutilmagan)

VIII. LABORATORIYA VA KURS ISHLARI

(O'quv rejasida bu kurs uchun ko'zda tutilmagan)

IX. O'QUV DASTURINI O'ZLASHTIRISH VA TA'LIM JARAYONLARINI TA'MINLASHGA MO'LJALLANGAN

O'QUV-METODIK MATERIALLAR

O'quv materiallari:

ma'ruza fondlari (shu jumladan, yelektron shakldagi) va kurs bo'yicha o'quv qo'llanma, tarqatma materiallar;

multimedia materiallari (slyddlar, prezentasiyalar va h.z.).

O'quv-metodik materiallar:

test (yoki nazorat savollari) yohud masofaviy topshiriqlar;

amaliy topshiriqlar (masalalar yoki kazus va h.z.).

O'quv dasturini amalga oshirish uchun zarur texnik ta'minoti:

shaxsiy kompyuter – o'qituvchining avtomatlashtirilgan ish joyi;

multimedia qurilmasi, yekran smart-televizor.

X. YAKUNIY NAZORAT

O'quv dasturining barcha mavzulari bo'yicha yakuniy nazorat test shaklida o'tkaziladi va baholanadi.

XI. ASOSIY VA QO'SHIMCHA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBALARI

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari

Shavkat Mirziyoyev. Milliy taraqqiyot yo'limizni kat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 592 b.

Shavkat Mirziyoyev. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 488 b.

Shavkat Mirziyoyev. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan yeng oliy bahodir. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2018. – 508 b.

Shavkat Mirziyoyev. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2019. – 400 b.

Shavkat Mirziyoyev. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2020. – 452 b.

Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2021. – 464 b.

ASOSIY ADABIYOTLAR

Vorojeykin I.Ye., Kibanov A.Ya., Zaxarov D.K. Konfliktologiya. – M., 2001.

Karimova V.M. Psixologiya: o'quv qo'llanma. – T.: A.Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti. «UAJBNT» markazi, 2002.

Karimova V.M., Sayitov O.E., Umarova N.Sh. Boshqaruv sodasidagi professional kompetensiya asoslari: Monografiya. / Prof. V.M.Karimova tahriri ostida. – T.: TDIU «Talaba», 2007.

Maxmudov I.I. Boshqaruv psixologiyasi: O'quv qo'llanma / Mas'ul mudarrir: A.Xolbekov. – T.: «Rahbar» markazi; «YUNAKS-PRINT» MChJ, 2006.

M.Hakimova, N.Lutfullayeva, V.Ataxadjayev, I.G'.Mamajonov. Pedagogika. Psixologiya. Pedagogika: O'quv qo'llanma. – Toshkent – Andijon – 2020. – 293 b.

Narzulla Boymurodov. Rahbar psixologiyasi: Oliy ta'lim, halq ta'limi, sog'liqni saqlash, o'rta mahsuls kasb-hunar ta'limi boshqarmalarining ma'muriy xodimlari uchun qo'llanma. – T.: Yangi asr avlodi, 2007.

Opalev A.V. Umeniyе obratatsya s lyudmi. Etiket delovogo cheloveka. – M., 2016.

Psixologiya menedjmenta: Uchebnik. / Pod red. G.S.Nikiforova. 2-ye izd. dop. i pererab. – SPb.: Piter, 2004.

Psixologiya i etika delovogo obshcheniya /Pod red. V.N. Lavrinenko. – M., 2001.

Stolyarenko L.D. Psixologiya delovogo obshcheniya i upravleniya. – Rostov-na-Donu: 2001.

Fomin Yu.A. Psixologiya delovogo obshcheniya. – Mn.: 2000.

Hayitov O. "Psixodiagnostika": O'quv qo'llanma. – T.TDIU. 2012 yil.

INTERNET SAYTLAR VA DAVRIY NASHRLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi davlat sayti: www.gow.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Hukumat portali: www.gov.uz
3. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi sayti: www.mijust.uz
4. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi: [http:// lex.uz](http://lex.uz)
5. Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston milliy Universiteti sayti: [http:// www.nuu.uz](http://www.nuu.uz)
6. Toshkent davlat yuridik universiteti sayti: [http:// www.tsul.uz](http://www.tsul.uz).
7. Unibooks.uz
8. <https://lex.uz>
9. www.ziyonet.uz
10. www.nimfogo.uz
11. www.gov.uz
12. <http://press.natlib.uz>